

Макаренко, М.І. Економіко-правове регулювання режиму грошово-кредитної політики [Текст] / М.І. Макаренко // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення (4-5 червня 2010 р.) : збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. – Суми : УАБС НБУ, 2010. – С. 128-130.

М.І. Макаренко – д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри міжнародної економіки ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕЖИМУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Державне регулювання економіки значною мірою реалізується шляхом застосування заходів грошово-кредитної (монетарної) політики центрального банку. Поряд з податково-бюджетною політикою вона вважається дієвим засобом короткострокового та середньострокового впливу на обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП) та інфляцію.

Законом України “Про Національний банк України” грошово-кредитну політику визначено як комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу. На досягнення зазначених цілей Національний банк використовує економічні засоби та методи регулювання грошової маси у вигляді норм обов’язкових резервів для комерційних банків, процентної політики, рефінансування банків, управління золотовалютними резервами, операцій з цінними паперами на відкритому ринку, регулювання імпорту та експорту капіталу, емісії власних боргових зобов’язань та операцій з ними.

Спосіб організації формування та втілення в практику грошово-кредитної політики являє собою монетарний режим. Характерні риси монетарного режиму полягають у наступному.

По-перше, він має методологічну спрямованість щодо формування й реалізації грошово-кредитної політики. Поточні заходи грошово-кредитного регулювання здійснюються в руслі довгострокових завдань, яким підпорядковується увесь наявний інструментарій монетарного впливу на економіку. Тактичні рішення монетарної влади за певних умов можуть іти врозріз із загальним монетарним режимом, але їх підсумкове значення не повинне виходити за межі обраної стратегії.

По-друге, невід’ємною складовою монетарного режиму є кінцева мета, на яку спрямована грошово-кредитна політика в середньо- і довгостроковій перспективі. Система цілей монетарного регулювання економіки має розгалужену структуру, однак для проведення ефективної політики слід зробити акцент на пріоритетних завданнях. Усі завдання можна з певною мірою умовності розмежувати на три групи: стратегічні або кінцеві цілі, проміжні цілі та тактичні або оперативні. Серед них стратегічні цілі мають макроекономічний характер і є одночасно об’єктом регуляторного впливу всіх складових економічної політики держави. Іноді закони про центральні банки різних країн ставлять за мету досить далекосяжні завдання, як, наприклад, добробут суспільства чи процвітання нації, однак за своїм характером вони надто загальні, неконкретні.

Внаслідок спорідненої соціально-економічної природи грошей і цін найбільш чутливою для грошово-кредитної дії залишається цінова динаміка. Інші стратегічні завдання не мають прямих каналів монетарного впливу і перебувають лише під опосередкованою їх дією. Зокрема, важливий для добробуту населення показник динаміки ВВП є залежним від грошово-кредитної політики здебільшого у вартісному виразі, тоді як суспільно значущим залишається зростання його в натуральній формі. Інакше кажучи, реальний обсяг виробництва постає слабко керованою величиною з боку монетарного регулювання.

По-третє, на основі грошового та загальноекономічного аналізу *ex post* та *ex ante* визначаються відхилення прогнозного макропоказника від цільового орієнтира, імовірність яких оцінюється системою ризиків. Якщо, скажімо, таким орієнтиром є певний річний темп інфляції, то за допомогою якісного аналізу визначаються внутрішні та зовнішні загрози цінній стабільності, а кількісна їх оцінка дається через економіко-математичне моделювання очікуваної ситуації і утворює систему ймовірних ризиків.

По-четверте, успіх монетарної стратегії значною мірою залежить від такого соціально-психологічного фактора, як довіра суспільства до дій центрального банку, впевненість в обґрунтованості його рішень та неприпустимості ошукання суб'єктів економіки у формі недотримання задекларованого цільового показника, несподіваної зміни, наприклад, регульованого обмінного курсу чи інших непередбачуваних дій. Тому непересічного значення набуває прозорість монетарної політики, що реалізується центральним банком.

У практиці організації грошово-кредитної політики залежно від кінцевої мети розрізняють 4 монетарні режими: таргетування обмінного курсу, таргетування грошової пропозиції, інфляційне таргетування та монетарний режим без певного номінального якоря. В Україні застосування того чи іншого режиму є прерогативою Ради Національного банку, яка, приймаючи Основні засади грошово-кредитної політики на черговий рік, експліцитно може зазначати бажаний до використання монетарний режим.

Згідно із Законом “Про Національний банк України” Основні засади грошово-кредитної політики являють собою комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, що дають можливість Національному банку України з допомогою інструментів грошово-кредитної політики здійснювати регулювання грошового обігу та кредитування економіки з метою забезпечення стабільності грошової одиниці України як монетарної передумови для економічного зростання і підтримки високого рівня зайнятості населення. Цей документ ґрунтується на основних критеріях та макроекономічних показниках загальнодержавної програми економічного розвитку та Основних параметрах економічного та соціального розвитку України на відповідний період, що включають прогнозні показники обсягу ВВП, рівня інфляції, розміру дефіциту державного бюджету та джерел його покриття, платіжного та торгового балансів, затверджених Кабінетом Міністрів України.